

ПОРІВНЯННЯ СПЕЦИФІКИ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ В ТРАДИЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ТА СИСТЕМІ ПРОЕКТУВАННЯ

Управління
школою

У статті відображено особливості організації роботи практичного психолога освітнього закладу. Висвітлено особливості роботи психологічної служби в діагностично-проектувальному комп'ютерному комплексі „Універсал”.

УДК 37.091.12:
159-051

Ключові слова: практичний психолог в системі освіти, проектування.

Свою роботу практичний психолог буде у відповідності із широкою нормативною базою: Конституцією України, Закону України «Про освіту», Положенням про психологічну службу системи освіти України», Положенням про психологічну службу системи освіти України, Положенням про експертизу психологічного інструментарію, а також посадовою інструкцією, статутом, нормативно-правовими актами школи, трудовою угодою тощо. Основними напрямками діяльності шкільної психологічної служби є психологічна діагностика, психологічна профілактика, розвиток, корекція та консультування.

Аналіз спеціалізованої літератури та практики роботи експериментальних навчальних закладів дозволяє виокремити найпоширеніші проблеми практичних психологів, що працюють в освітніх закладах:

- технічні (проблеми організації робочого дня, розподілу часу, матеріальні труднощі тощо);
- методичні (брак якісної літератури, методик тощо);
- практичні (труднощі в налагодженні співпраці із педагогічним колективом, незнання особливостей використання окремих психологічних методів, методик тощо).

У роботі практичного психолога можна виокремити три взаємопов'язані компоненти: систематичне відслідковування психолого-педагогічного статусу дитини і динаміки його психічного розвитку в про-

**Марина
МЕЛЬНИК**

Науковий співробітник ІОД НАПН України, кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 4-6'2016

цесі шкільного навчання; створення соціально-психологічних умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості учня; створення спеціальних

соціально-психологічних умов для надання допомоги дітям, які мають проблеми в навчанні, психологічному розвитку [1]. Варто зауважити, що практичний психолог будує свою роботу у тісному зв'язку із усіма учасниками навчально-виховного процесу, що, доволі часто, не сприяє полегшенню його роботи.

Враховуючи вище зазначене, робота практичного психолога в освітньому закладі повинна будуватись системно задля оптимального вирішення професійних завдань [2]. Досвід роботи психологічної служби в системі освіти України вказує на необхідність розвитку специфічного рівня у практичній психології – рівня проєктування науково-психологічних знань на практичні проблеми сучасного навчального закладу. Реалізації зазначеного сприяє діагностично-проєктувальний комп'ютерний комплекс „Універсал” (автор В. О. Киричук). На сьогодні згаданий комп'ютерний комплекс працює в двох режимах – локальному („Універсал 3”) та онлайн („Універсал 4 online”) [3].

У ДПК „Універсал” міститься вісім взаємопов'язаних технологій: психолого-педагогічна діагностика; системно-комплексний аналіз та прогнозування; конструювання завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку; програмування навчально-виховних програм; моделювання сюжетної лінії проєктів; планування роботи учасників навчально-

Таблиця 1

Діагностика розвитку особистості учня в ДПК „Універсал”

Рівні розвитку	Основні завдання діагностики	Методики ДПК „Універсал”
Фізичний розвиток	Кількісні і якісні зміни у розвитку форм і функцій фізичних якостей організму	Блок фізичного розвитку ДПК „Універсал”
Психічний розвиток	Вивчення психологічних особливостей учнів, що впливають на їх навчання та розвиток	ДВОР. Ставлення батьків. Домінуюча система сприйняття. Навчальна активність
Соціальний розвиток	Дослідження соціально-психологічної адаптованості у навчально-виховному колективі, динаміки життєвої активності в різних видах діяльності	Діагностичний комплекс «Соціум» на основі соціометричних та координатно-соціограмних методик та методик «Ціннісні орієнтації» та «Життєва активність» (В. О. Киричук)
Духовний розвиток	Вивчення особливостей ціннісних пріоритетів особистості	«Ціннісні пріоритети» (С. Тищенко)

Рис. 1

Створення проєктів психологічної служби в ДПК „Універсал”

виховного процесу; творення корекційно-розвивальних сценаріїв; реалізація особистісно-розвивального змісту.

Організація та проведення комплексної діагностики учасників НВП (учнів, батьків, педагогів) можливе в традиційному режимі (анкета, бланк) або в діалоговому он-лайн режимі. Предметом діагностики та статистично-кількісного аналізу рівня розвитку властивостей і якостей особистості є фізичний, психічний, соціальний і духовний (табл. 1).

Система моніторингу особистісного розвитку учня, зрізи якого до-

цільно проводити двічі протягом навчального року (травень, грудень), дають можливість проводити аналіз розвитку учнів, порівнювати його з прогнозованим, відслідковувати закономірності розвитку окремих учнів, груп чи класних колективів.

Результати комплексної діагностики дають можливість провести статистично-кількісний аналіз розвитку як особистості учня, так і вихованців у класних колективах в цілому. Варто зауважити, що програмою „Універсал” передбачено відслідковування розвитку особистості учня, класного колективу та навчального

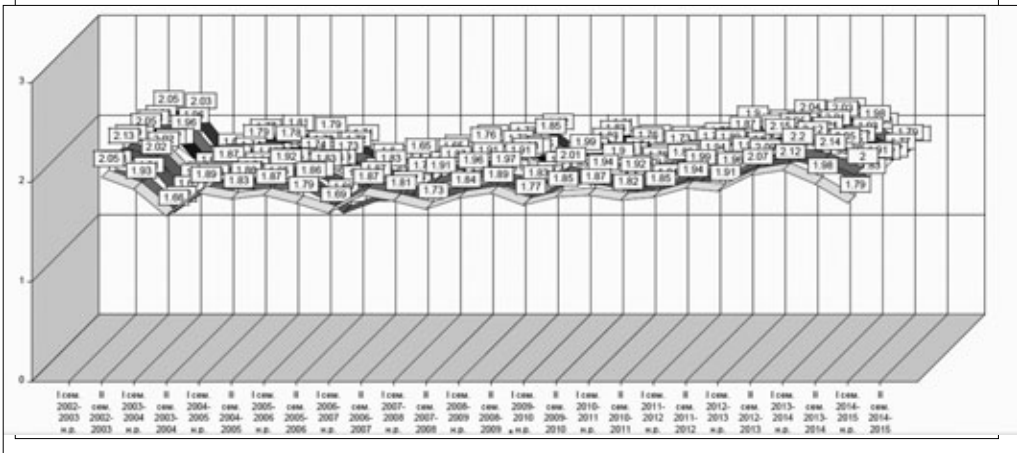
Моніторинг особистісного розвитку учня

Рис. 2

Моніторинг розвитку навчального закладу

Рис. 3

Таблиця 2

Робота практичного психолога в традиційній системі та системі проектування

Види діяльності	Результати	Затрачений час	
		Традиційна система	Система проектування
Виготовлення діагностичного інструментарію	Інструментарій для проведення комплексної діагностики (анкети, бланки, діагностичні списки)	1 робочий день на тиждень	1 год.
Проведення комплексної психолого-педагогічної діагностики та аналізу учасників НВП	Таблиці, графіки, матриці, діаграми тощо	Не можливо	1 клас – 30 хв.
Аналіз та прогнозування результатів діагностики учасників НВП	Статистично-кількісний аналіз та прогнозування особистісного розвитку на семестр	Не проводиться	10 хв.
Конструювання задач особистісного розвитку учнів	Задачі особистісного розвитку на семестр	Не проводиться	1 клас – 15 хв.
Створення корекційно-розвивального банку програм	Банк програм і тренінгів для соціально-педагогічної служби	1 програма-1-2 робочих дні	1 програма – 40 хв.
Створення проектів роботи психологічної служби	Проект роботи психологічної служби на навчальний рік	Не створюють	1 год.
Планування роботи практичного психолога і соціального педагога	Три типи планів (графічний, календарний, системно-комплексний)	1 робочий день	40 хв.
Створення корекційно-розвивальних сценаріїв та тренінгів	Сценарії тренінгів та корекційних занять	2-3 години	1 сценарій – 15 хв.
Моніторинг особистісного розвитку учнів класного колективу, навчального закладу	Аналіз динаміки розвитку учня, класного колективу, навчального закладу	Не проводиться	5 хв.

закладу, порівнювати його з прогнозованим, відслідковувати закономірності розвитку окремих груп учнів, класних колективів (див. рис. 2, 3).

Визначені проблеми та потенційні можливості учасників НВП систематизуються на індивідуальні, групові, колективні. Діагностичні дані в таблицях, діаграмах, матрицях, характеристиках тощо за допомогою комп'ютерної програми роздруковуються для подальшого статистичного аналізу в системі психолого-педагогічного моніторингу особистісного розвитку учня та педагога.

Комплексна діагностика всіх учасників навчально-виховного процесу та статистично-кількісний аналіз дає можливість визначити основні проблеми та потенційні можливості з метою подальшого конструювання психолого-педагогічних задач особистісного розвитку учнів та проектування на їх основі особистісно-розвивального змісту навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу. Саме на вирішення поставлених завдань навчального закладу та задач особистісного розвитку учнів будуватиметься вся подальша робота педагогічного колективу. Зокрема для оптимальної роботи класного керівника практичний психолог, після проведення діагностики, видає візитну картку класу, де вказані основні проблеми та потенційні можливості учнів класу.

ДПК „Універсал” також передбачено можливість

створення проектів психологічної службою на основі програм: побудова проектів з врахуванням визначених діагностикою проблем учнів, класних колективів (див. рис. 1).

Окремо варто наголосити на можливостях планування роботи психологічної служби освітнього закладу в ДПК „Універсал”. Аналіз досвіду роботи експериментальних навчальних закладів показав, що багато практичних психологів будують свою роботу не системно: психологічна діагностика, корекційно-розвивальна та просвітницька робота не пов’язані між собою і переслідують різні цілі, поширення є проведення незв’язаних між собою заходів. ДПК „Універсал” допомагає практичному психологу будувати свою роботу системно: організувати діяльність на вирішення виявлених проблем з використанням потенційних можливостей учнів.

Проведення психолого-педагогічної діагностики учнів, батьків та педагогів, створення проектів, підготовка планів за допомогою діагностично-проектувальних комп’ютерних комплексів «Універсал» дає можливість майже повністю автоматизувати роботу практичного психолога навчального закладу. У таблиці 2 наведено порівняння організації роботи практичного психолога в традиційній системі та системі проектування.

Як свідчать результати моніторингу особистісного розвитку учнів навчальних закладів, що працюють у системі проектування, використання в практиці роботи вище наведених технологій значно поліпшує динаміку психолого-соціального розвитку більшості учнів як у класних колективах, так і навчального закладу в цілому. Так, використання педагогічним колективом навчального закладу технології комплексної психолого-педагогічної діагностики учасників НВП та використання у педагогічній практиці сконструйованих психологічною службою конкретних завдань навчального закладу та корекційно-виховних задач особистісного роз-

витку учнів поліпшують результати розвитку учнів у середньому на 22 %. Окрім того, на результативність розвитку учнів у навчальних закладах суттєво впливає активність включення всіх учасників навчально-виховного процесу в цю систему. Саме за умови, коли педагоги, батьки й учні стають активними співучасниками проектування навчально-виховного процесу та відбувається узгодження зовнішніх і внутрішніх вимог, власних потреб, реальних обставин, розвиваються в учнів процеси самосвідомлення, саморегуляції, самовизначення тощо [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Битянова М. Р. Организация психологической работы в школе / Битянова М. Р. — М. : Совершенство, 1998. — 298 с.
2. Практическая психология образования: учеб. пособие для студ. психол. фак. Ун-ов. — М. : Изд. центр «Академия», 2003. — 448 с.
3. Проектування навчально-виховного процесу в комп’ютерному комплексі «Універсал-3»: навч. — метод. посіб. / авт.: В. О. Киричук. — К. : Інфосистеми, 2011. — 233 с.

Марина Мельник

Сравнение специфики работы практического психолога образовательного учреждения в традиционной системе и системе проектирования

В статье отражены особенности организации работы психолога в образовательном учреждении. Освещены особенности работы психологической службы в диагностически-проектировочном компьютерном комплексе «Универсал».

Ключевые слова: практический психолог в системе образования, проектирование.

Maryna Melnik

The comparison analysis of practical psychologists work organization in the educational institutions in the traditional system and projection system

The article describes the features of the psychologists work organization in the educational institution. The article analyzes the features of the psychological service in the computer application “Universal”.

Key words: practical psychologist in the educational system, designing.